Koersdocument preventie

Leudal, Nederweert, Weert (Midden-Limburg West)
Vastgesteld februari 2019

Inhoud

1. Samenvatting 3
2. Inleiding 4
3. Visie en doel 5
3.1. Visie: Preventie en de participatiesamenleving 5
3.2. Doel en beoogde resultaten koersdocument preventie 8
4. Aanpak 10
4.1. Het bereik vergroten 10
4.2. Afstemming en coördinatie verbeteren 13
4.3. Samenwerken aan nieuwe initiatieven 14
4.4. Concrete aanpak op drie thema's 16
5. Vervolg 23
5.1. Organisatie van de samenwerking 23
5.2. Monitoring en evaluatie 23
Bijlage I – Inventarisatie Preventie Activiteiten 24
Bijlage II – Mind-map Ontwikkelingen Midden-Limburg West 27

1. Samenvatting

De transformatie in het sociaal domein is gericht op het versterken van de eigen kracht inwoners en hun gemeenschap. Het gaat om het bevorderen van zelfredzaamheid en betrokkenheid bij elkaar. Daarvoor worden verschillende instrumenten ingezet. Preventie is een van de instrumenten die de gemeenten in Midden-Limburg West de afgelopen jaren hebben ingezet. Het is van belang om te investeren in preventie, zodat mensen de juiste keuzes kunnen maken om zelf de regie over hun leven te houden. Insteek is dat mensen hierdoor problemen en een beroep op maatwerkvoorzieningen voorkomen, dan wel beperken.

Het doel van dit koersdocument preventie is om de effectiviteit van de inzet van gemeenten en partners op het gebied van preventie te vergroten. Dit doen we door in te zetten op het vergroten van het bereik van preventieactiviteiten, het verbeteren van de afstemming en coördinatie van die activiteiten en het bevorderen van het samen werken aan nieuwe interventies. Een kernteam bestaande uit ambtenaren van de drie gemeenten en vertegenwoordigers van maatschappelijke partners gaat hiermee aan de slag. Daarbij zoeken zij nadrukkelijk de aansluiting bij bestaande initiatieven, zoals de preventiearrangementen jeugd en de Regionale Ontwikkelingsagenda Jeugd (Nederweert en Weert).

Ook willen we op drie thema's de preventieactiviteiten extra stimuleren:

1. bevorderen van duurzaam ouderschap (onder andere voorkomen van vechtscheidingen);
2. gelijke kansen voor jeugdigen;
3. versterken sociale netwerken voor volwassenen en ouderen.

Thema 1 en 2 staan al op de agenda van het preventief jeugdoverleg Midden-Limburg. Voor thema 3 worden tijdelijke werkgroepen gevormd, bestaande uit ambtenaren van de drie gemeenten en vertegenwoordigers van maatschappelijke partners.

Jaarlijks organiseren de gemeenten een bijeenkomst om de voortgang van dit koersdocument te bespreken aan de hand van een voortgangsverslag van kernteam en werkgroepen. Samen stellen we vast wat er gedaan is en welke stappen we nog willen gaan zetten.

2. Inleiding

Het vitaal houden van onze samenleving is belangrijk voor onze inwoners. Het sociaal domein is ingrijpend aan het veranderen: van een verzorgingsstaat (voor iemand zorgen) naar een participatiesamenleving (zelfredzaamheid). Transformatie is de ontwikkeling, die nodig is om te groeien naar een participatiesamenleving. De participatiesamenleving is erop gericht zoveel mogelijk de eigen kracht van inwoners en hun gemeenschap te bevorderen. Binnen het brede terrein van het sociale domein komt hierbij sterk de nadruk te liggen op zelfredzaamheid en betrokkenheid bij elkaar. Zelfredzaamheid, eigen kracht en een vitale gemeenschap vormen de rode draad in de huidige beleidsplannen en visies van de gemeenten in de regio Midden-Limburg West. Bij het versterken van de zelfredzaamheid en eigen kracht van onze inwoners en bij het versterken van de gemeenschap, zijn preventie-activiteiten essentieel.

Koersdocument preventie
Al voordat door de decentralisaties de taken van gemeenten in het sociale domein werden uitgebreid, zetten de gemeenten in Midden-Limburg West actief in op preventie. Vanuit diverse beleidsterreinen werd en wordt ingezet op het voorkomen van problemen en het aanleren van (gezond) gedrag. Zo bestaat bijvoorbeeld een groot deel van de werkzaamheden van het Centrum voor Jeugd en Gezin Midden-Limburg (CJG-ML) uit preventie-activiteiten en wordt er twee keer per jaar een groot preventieoverleg jeugd gevoerd. Hieraan nemen alle gemeenten in Midden-Limburg en hun maatschappelijke partners deel. Ook een groot deel van de activiteiten van welzijnsorganisaties zijn preventief.
Iedere organisatie die zich bezig houdt met preventie heeft te maken met gelijksoortige uitdagingen om de juiste mensen te bereiken en hen te bewegen tot de juiste keuzes of het gewenste gedrag. Organisaties weten onvoldoende van elkaar welke preventie-activiteiten worden uitgevoerd en richten zich (deels) op dezelfde doelgroepen.
Om een overzicht te krijgen van de preventie-activiteiten, is als voorbereiding op dit koersdocument een inventarisatie met een vragenlijst uitgezet bij verschillende maatschappelijke partners in de regio. Uit deze inventarisatie blijkt dat er veel activiteiten worden uitgevoerd door veel verschillende partijen. Het aanbod is deels versnipperd en waarschijnlijk niet compleet.
De gemeenten Leudal, Nederweert en Weert zien dan ook kansen voor a) meer samenhang en samenwerking in de verschillende preventie-activiteiten en b) meer samenwerking om de uitdagingen waar verschillende partners en de gemeenten tegenaan lopen gezamenlijk op te pakken. Daarom hebben zij samen met diverse partners dit koersdocument preventie opgesteld, zodat de gezamenlijke inzet om de zelfredzaamheid en eigen kracht van inwoners en de gemeenschap te bevorderen (nog) effectiever kan worden. Dit initiatief is dus aanvullend op de al bestaande inzet voor preventie. Bijvoorbeeld: voor jeugd bestaat al "preventiearrangementen jeugdhulp 2016" met de stand van zaken rondom 15 opvoedthema's en hulp van licht naar zwaar.

Proces
Dit koersdocument is tot stand gekomen in samenwerking met onze partners. Bij de start is een inventarisatie uitgezet met als resultaat een overzicht van de actuele preventie-activiteiten. In bijlage I worden deze activiteiten geclusterd weergegeven. Het volledige overzicht aan activiteiten kan worden opgevraagd bij de gemeenten. In een startbijeenkomst met bestuurders is samen verkend welke uitdagingen iedereen tegenkomt bij preventie en op welke punten verbetering mogelijk is. In een werkbijeenkomst zijn deze uitdagingen en verbeterpunten verder uitgediept. Op basis van die bijeenkomst is dit koersdocument opgesteld. Het koersdocument bevat onze gedeelde visie op preventie en geeft een aanzet hoe we samen een volgende stap willen zetten in het organiseren van preventie, gericht op de transformatie van de samenleving. Een aantal inhoudelijke thema's is verder uitgewerkt in een kleine werkbijeenkomst en opgenomen in het koersdocument, ter inspiratie en om een concrete start te kunnen maken met een meer samenhangende en geregisseerde preventie. Het koersdocument wordt vervolgens in een bestuurlijk overleg met partners besproken, om vast te stellen of er draagvlak en commitment is om het koersdocument uit te gaan voeren. Het koersdocument wordt vervolgens door de gemeenten van Midden-Limburg West vastgesteld.

3. Visie en doel

3.1. Visie: Preventie en de participatiesamenleving[1]

We willen groeien naar een participatiesamenleving die erop is gericht zoveel mogelijk de eigen kracht van inwoners en hun gemeenschap te bevorderen. Onze visie is dat zowel de samenleving als geheel als mensen individueel ernaar streven om keuzes te maken waardoor zij gelukkig, gezond, veilig, zelfredzaam en participerend zijn. Hiervoor is een gemeenschap die een stevig sociaal fundament biedt, cruciaal. Dit betekent dat inwoners naar elkaar om (moeten willen) kijken en dat mensen terug (moeten) kunnen vallen op een netwerk om problemen te voorkomen en op te lossen. De scholen, dorpsraden, verenigingen, gemeenschapshuizen, ouderencentra en bedrijven in alle dorpen en wijken in onze gemeenten zijn plekken waar mensen aan kunnen sluiten op deze sociale netwerken.

Voor kinderen geldt uiteraard dat zij afhankelijk zijn van de gezinssituatie, het is niet reëel uit te gaan van eigen kracht gelijk aan die van volwassenen. Speciale aandacht voor hen en het zichtbaar maken van hun specifieke positie met de onmogelijkheid om zelf om hulp te vragen is een belangrijk aandachtspunt.

In de groei naar een participatiesamenleving is de inrichting van de 0e, 1e en 2e lijn én de gewenste dynamiek en samenhang daartussen belangrijk. We zoeken naar een ander samenspel tussen inwoner, organisaties en overheid. Waar in de verzorgingsstaat de overheid zorgde voor de inwoner die een gebrek of beperking ervoer (compensatie achteraf, in de vorm van voorzieningen), is de focus nu verlegd naar het voorkomen van problemen (preventie vooraf, om het gebruik van voorzieningen in te perken). Zelfredzaamheid is daarbij het kernbegrip: zelfredzame burgers nemen zelf verantwoordelijkheid voor hun leven, voorkomen actief dat zij in de problemen komen, danwel lossen eventuele problemen zelf op. De transformatie is erop gericht om burgers daartoe in staat te stellen. Dit vraagt van de overheid en de maatschappelijke partners een andere houding én ruimte voor de eigen inbreng en keuzes van de inwoners. Een nieuw samenspel is nodig.

De onderstaande afbeelding geeft dit in de zogenaamde zelfredzaamheidspiramide weer. In de 0e lijn participeren inwoners op eigen kracht in de samenleving, met ondersteuning van hun gemeenschap. In de 1e lijn zit de 'rechtstreeks toegankelijke' ondersteuning. Dit kan een huisarts zijn, de kinderopvang, de school, een wijkagent, een ouderenadviseur, Algemeen Maatschappelijk Werk en dergelijke. Door problemen vroegtijdig te signaleren, kunnen ze in de 1e lijn snel en efficiënt aangepakt worden, waardoor grote(re) problemen in de toekomst worden voorkomen. Als het vanuit de 0e en de 1e lijn niet lukt om de inwoner te ondersteunen bij de participatie in de samenleving, vindt de toegang tot de 2e lijn plaats in de 1e lijn. In de 2e lijn wordt specialistische hulp verleend, zoals individuele en groepsbegeleiding, behandeling, pleegzorg, ziekenhuiszorg enzovoort. Door een goede invulling te geven aan preventie wordt de eigen kracht en zelfredzaamheid van inwoners bevorderd en de druk op specialistische en maatwerkvoorzieningen in de 2e lijn verminderd. Uit meerdere onderzoeken[2] blijkt dat investeren in preventie op langere termijn geld bespaart. Daarbij komt dat het voorkomen van problemen en achterstand ook het welzijn van inwoners ten goede komt.

[1] Deze visie en figuur 1 zijn genomen uit en sluiten aan bij de verschillende beleidsplannen en visies binnen het Sociaal Domein van de gemeenten in de regio Midden-Limburg West.
[2] https://www.wellvit.nl/nl/investeren-in-preventie-loont.html

Figuur 1 – Zelfredzaamheidspiramide

Scope van 'preventie'
Preventie kan van toepassing zijn op diverse thema's: bijvoorbeeld als preventie van brand, van diefstal, van schulden, van ziekten, van schooluitval enzovoort. Aangezien verschillende leefdomeinen in ons leven raakvlakken hebben en vaak niet apart van elkaar kunnen worden bekeken, wordt in dit koersdocument vanuit alle disciplines van het sociaal domein (waaronder armoede, arbeid, gezondheid, jeugd, onderwijs, sport, veiligheid, welzijn, wonen en Wmo) integraal naar preventie gekeken, om daar waar mogelijk zinvolle verbanden te leggen en gezamenlijk op te treden.

In eerste instantie ligt de regie bij de mensen zelf en maken mensen dus eigen keuzes. De overheid kan helpen door toegang tot basisvoorzieningen, informatievoorziening en het bevorderen van verantwoorde keuzes.
Preventie kan bovendien op verschillende niveaus plaatsvinden:

- Generieke of universele preventie: gericht op iedereen;
- Selectieve preventie: gericht op een specifieke doelgroep met een of meerdere risicofactoren;
- Geïndiceerde preventie: gericht op het voorkomen dat beginnende klachten verergeren tot een aandoening bij specifieke individuen, op basis van een indicatie.

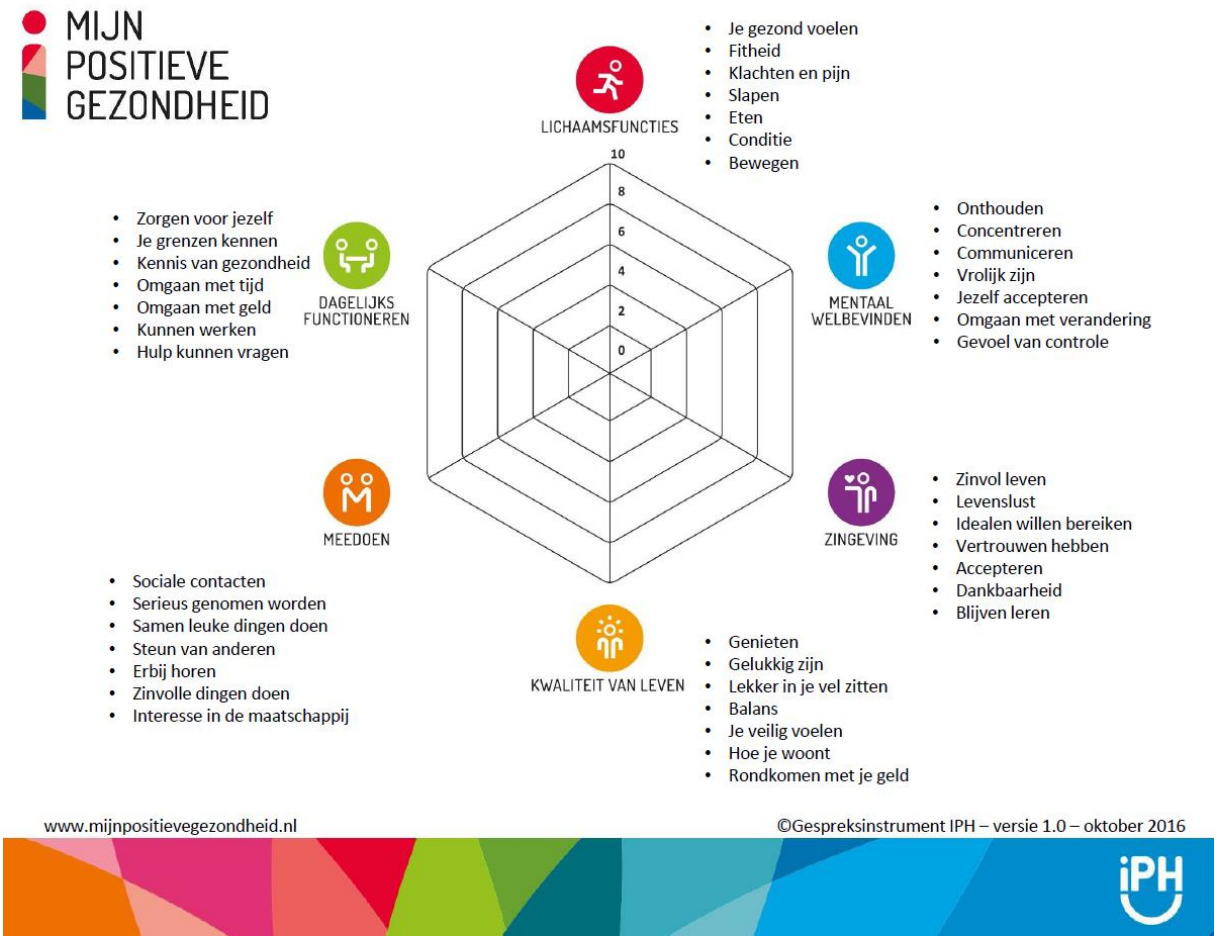
Het niveau dat wordt ingezet is afhankelijk van het thema en het te bereiken resultaat. Daarnaast gaat het ook om samenhang tussen deze verschillende niveaus.

Doel van preventie
Preventie is gericht op het voorkomen van problemen of het verminderen van de ernst van problemen. Dit door het versterken van het vermogen van mensen om eigen regie te voeren over hun leven en om te leren gaan met (bestaande) kwetsbare situaties. Preventie draagt bij aan zelfredzaamheid en eigen kracht door het bevorderen van beschermende factoren en het voorkomen en verminderen van risicofactoren. Risicofactoren zijn die factoren die een onwenselijke situatie veroorzaken of in stand houden, terwijl beschermende factoren iemand kunnen beschermen tegen een dergelijke situatie. Beschermende factoren zijn onder meer toegang, kennis, vaardigheden en (positieve) sociale contacten. Door preventie krijgen mensen kennis en vaardigheden aangereikt om de juiste keuzes te maken en zo de regie over hun leven zoveel mogelijk in eigen hand te nemen en te houden. Daarom is preventie een belangrijk instrument om eigen kracht en zelfredzaamheid te bevorderen.
Het doel van preventie zien wij dus als volgt:

*Het **doel van preventie is het voorkomen van problemen of het verminderen van de ernst** van problemen (op het gebied van armoede, arbeid, gezondheid, jeugd, onderwijs, sport, veiligheid, welzijn, wonen en Wmo) door het bevorderen van beschermende factoren en het voorkomen en verminderen van risicofactoren, waarbij inwoners vanuit hun eigen kracht werken. Dit alles om de eigen kracht en zelfredzaamheid van onze inwoners en de samenleving te versterken en onze inwoners en de samenleving gelukkiger, gezonder, veiliger, zelfredzamer en participerend te laten zijn.*

Preventie in het licht van positieve gezondheid
Mensen zijn niet hun aandoening. Toch focussen we daar in de zorg doorgaans wel op. Alle aandacht gaat uit naar hun klachten en gezondheidsproblemen, en hoe we die kunnen fiksen. Positieve Gezondheid kiest een andere invalshoek. Het accent ligt niet op ziekte, maar op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt.

Positieve Gezondheid is het "vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Én om zo veel mogelijk eigen regie te voeren"[3]. Positieve Gezondheid ziet gezondheid dus breder dan het lichamelijk welbevinden van een individu en legt de nadruk op datgene dat wel goed gaat, in plaats van enkel de focus te leggen op iemands ziekte. Door inzichtelijk te maken hoe mensen zelf hun gezondheid ervaren aan de hand van zes verschillende dimensies (lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren), wordt door cliënten zelf en hulpverleners gekeken hoe iemands gezondheid en gezondheidsbeleving verbeterd kan worden.

Figuur 2 – Positieve Gezondheid 'spinnenweb' van de zes leefgebieden

De manier waarop we in het koersdocument kijken naar preventie en vroegsignalering sluit aan bij het gedachtegoed van Positieve Gezondheid door:

[3] Institute of Positive Health: https://iph.nl/positieve-gezondheid/wat-is-het/

a) uit te gaan van de eigen kracht van mensen;
b) gezondheid of preventie integraal te benaderen en het welbevinden van een individu vanuit verschillende invalshoeken te bekijken;
c) op een positieve manier naar de begrippen gezondheid en preventie en vroegsignalering te kijken.

3.2. Doel en beoogde resultaten koersdocument preventie

Het doel van dit koersdocument preventie is om de effectiviteit van de inzet van gemeenten en partners op het gebied van preventie te vergroten. Het document gaat dus niet in op de effectiviteit van preventie op de diverse beleidsthema's (zie verder paragraaf 5.2).

Binnen Midden-Limburg West vinden al veel activiteiten plaats met als doel de gemeente mooi, leefbaar, veilig en gezond te houden. Om het doel van preventie zoals benoemd in figuur 2 te realiseren worden diverse inspanningen geleverd. Zoals aangegeven, is ter voorbereiding op dit koersdocument een inventarisatie[4] uitgezet om een overzicht te krijgen van deze activiteiten. In Bijlage I – Inventarisatie Preventie Activiteiten zijn de huidige activiteiten op basis van deze inventarisatie als volgt geclusterd:

1. voorlichting en beïnvloeding
2. ondersteuning van en door professionals
3. vrijwilligers en hulp aan elkaar
4. woonvormen en ruimtelijke/fysieke factoren
5. bevorderen van een sociaal klimaat

Het schema in bijlage I laat zien aan welke preventiedoelen welke clusters van activiteiten een bijdrage leveren. In lijn met de transformatie van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving zijn de afgelopen jaren veel preventie-activiteiten al meer op zelfredzaamheid en eigen kracht gericht. Die ontwikkeling willen we doorzetten door de verschillende preventie-activiteiten nu samenhangend te benaderen, een aantal thema's te prioriteren en de uitdagingen op het gebied van preventie samen aan te pakken. Wij beogen hiermee in 2021 de volgende concrete resultaten te realiseren:

Beoogde resultaten in 2021 van dit koersdocument preventie

A. *Maatschappelijke effecten:*
   - De eigen kracht van inwoners en de samenleving is versterkt:
     - Inwoners zijn beter in staat eigen regie te voeren over hun leven en om te gaan met (bestaande) kwetsbare situaties;
   - Inwoners kunnen meer meedoen in de samenleving; er is een meer sociaal klimaat in de samenleving (mensen zorgen voor elkaar);
   - Inwoners ervaren minder problemen.

B. *Resultaten met betrekking tot (de uitvoering van) preventie-activiteiten:*
   - Bestaande samenwerkingsrelaties tussen verschillende organisaties zijn verder versterkt;
   - Nieuwe samenwerkingsrelaties zijn tot stand gebracht. Dit heeft geleid tot nieuwe, integrale en effectieve preventie-activiteiten;
   - Vrijwilligers en professionals hebben naast hun eigen expertise ook basiskennis van andere preventie-thema's en –activiteiten;
   - Toegenomen deelname aan preventie-activiteiten;
   - Voorheen moeilijk bereikbare doelgroepen worden beter bereikt.

Daarbij moet worden aangetekend dat de maatschappelijke effecten van preventie (zoals geformuleerd onder A) vaak pas op langere termijn zichtbaar zijn. Ook is het, met name in het sociale domein niet altijd makkelijk om een causale relatie te leggen tussen activiteit en effect:

[4] De totale inventarisatie van activiteiten is voor belangstellenden op te vragen via BeleidsteamSamenleving@leudal.nl

vaak zijn er meerdere factoren van invloed. Daarom zijn specifiek voor dit koersdocument ook meetbare resultaten op kortere termijn opgenomen (onder B).

4. Aanpak

Uit de werkbijeenkomsten met partners kwam naar voren dat om het doel van preventie en dit koersdocument te bereiken, op de volgende drie punten verbetering nodig is:
1. Het bereik van preventie-activiteiten;
2. Afstemming en coördinatie van verschillende preventie-activiteiten;
3. Samenwerken aan innovatie in preventie-activiteiten.

Leeswijzer
In de paragrafen 4.1 tot en met 4.3 werken we steeds één van deze verbeterpunten verder uit. We geven aan welke acties de gemeenten en maatschappelijke partners willen uitvoeren om het verbeterpunt op te pakken. Naast deze 3 verbeterpunten is in paragraaf 4.4 voor 3 thema's concreet uitgewerkt hoe de preventie meer in samenhang en samenwerking kan worden opgepakt. De 3 thema's zijn gekozen op basis van de werkbijeenkomsten en een analyse van de Mind map 'Ontwikkelingen Midden-Limburg West (bijlage II).

4.1. Het bereik vergroten

Centrale vragen: Hoe bereiken we de doelgroep op het juiste moment? Hoe versterken we elkaar bij het vergroten van ons bereik?

Denk hierbij aan:
- In beeld zijn van de juiste groepen
- Bekendheid van en met het preventieaanbod
- Vraagverlegenheid en handelingsverlegenheid
- Bewustwording van de sociale omgeving

De effectiviteit van preventie-activiteiten is uiteraard afhankelijk van de activiteit zelf, maar ook van de vraag of de mensen voor wie die activiteit relevant is ermee in aanraking komen en ervoor open staan. Het is van belang dat mensen zich bewust zijn van wat de participatiesamenleving van hen vraagt en hoe ze daaraan kunnen bijdragen. We zetten daarom in op bewustwording. Dat doen we onder andere door een gezamenlijke communicatiestrategie te ontwikkelen voor het bereiken van (moeilijke) doelgroepen en door te zoeken naar manieren om het preventie-aanbod gezamenlijk kenbaar te maken. Ook hier geldt het aandachtspunt dat jonge jeugd afhankelijk is van volwassenen. En net de doelgroep wordt vaak niet bereikt. Daarom is aan te raden om naast gerichte groepsinformatie te zorgen voor algemeen toegankelijke voorzieningen. Voorbeeld: als alle peuters zonder gedoe kunnen deelnemen aan peuteropvang, is er een eerste positief contact met ouders. Informatie en advies kan door een vertrouwd persoon, op logische momenten en bij herhaling worden verstrekt. Voor laaggeletterden is mondelinge informatie en voorbeeldwerking beter als schriftelijke info.

Acties zijn gericht op:
a. Bewustwording van de participatiesamenleving;
b. Het ontwikkelen van een gezamenlijke communicatiestrategie;
c. Het zoeken naar manieren om het preventie-aanbod gezamenlijk kenbaar te maken.

Ad a. Bewustwording van de participatiesamenleving
Het is belangrijk dat mensen geïnformeerd zijn over knelpunten die zij zelf of anderen kunnen ervaren. Daarbij is het van belang dat mensen weten waarom het de moeite waard is om een bijdrage te (willen) leveren; dat zij weten dat ze ook ondersteund worden bij het doorgeven van signalen/dat te durven en dat zij aangereikt krijgen hoe zij dat kunnen doen.

Door laagdrempelige en praktische themabijeenkomsten te organiseren voor inwoners, waarover in lokale media ook verslag kan worden gedaan, wordt het denken over sociale vraagstukken en het zorgen voor elkaar een steeds normaler onderdeel van 'samen leven'. Bij zulke themabijeenkomsten werken verschillende organisaties, die activiteiten hebben die raken aan het desbetreffende thema, samen zodat inwoners integraal geïnformeerd worden. Een voorbeeld van een thema is vraagverlegenheid en handelingsverlegenheid: hulp vragen mag en hulp aanbieden ook (zie ook hieronder bij ad c.). Diverse partners organiseren vanuit hun eigen preventie-activiteiten dergelijke bijeenkomsten.

Ad b. Het ontwikkelen van een gezamenlijke communicatiestrategie
Om te voorkomen dat iedere organisatie het wiel uit moet vinden, zullen we gezamenlijk een communicatiestrategie ontwikkelen die elke organisatie kan benutten. Hierbij maken we gebruik van erkende interventies en van de kennis bij onze maatschappelijke partners die preventie-activiteiten uitvoeren bij moeilijk bereikbare doelgroepen. In de praktische uitvoering is het belangrijk om teksten eenvoudig te houden en aan te sluiten op de belevingswereld van mensen. En de informatie heel gericht aan te bieden.

Ad c: Aansluiten op en inleven in belevingswereld van de doelgroep
Op het moment dat er ingrijpende gebeurtenissen in het leven van mensen plaatsvinden, kunnen er ook andere zaken getriggerd worden. Bij zulke 'life events' (zoals een geboorte, scheiding of een sterfgeval) moeten professionals extra aandacht hebben voor signalen, ook als deze betrekking hebben op een ander expertisegebied. Bijvoorbeeld: het aanbieden van een oudercursus die integraal aansluit op een zwangerschapscursus.
Sommige 'life events' zoals een brand, overlast op straat, of verdwaalde ouderen kunnen ook publieke media-aandacht krijgen. Met lokale media zullen afspraken gemaakt worden om de belangstelling voor zulke gebeurtenissen te koppelen aan het beschikbare aanbod, zodat andere mensen met vergelijkbare situaties daar toegang tot krijgen en weet van hebben.

Mensen worden alleen bereikt als de boodschap aansluit op hun belevingswereld en zij de boodschap ook kunnen begrijpen. Bij het uitvoeren van preventie-activiteiten kan op verschillende manieren worden aangesloten bij de belevingswereld van verschillende doelgroepen:

- Doordat diegene die de preventie-activiteit uitvoert zelf onderdeel uitmaakt van deze doelgroep;
- Doordat diegene die de preventie-activiteit uitvoert kennis heeft over een bepaalde doelgroep, bijvoorbeeld door scholing;
- Door mensen uit een bepaalde doelgroep te betrekken bij de uitvoering van preventie-activiteiten.

Normaliseren van vragen/taboes doorbreken
Veel mensen vinden het niet makkelijk om hulp te vragen. Er bestaan veel stigma's over verschillende problemen en situaties. Om deze stigma's te minimaliseren is het van belang dat het stellen van vragen als 'normaal' gezien wordt. Dit kan worden bereikt door onder meer: heldere en duidelijke informatie en het betrekken van de omgeving van mensen (buren, verenigingen, vrijwilligers, mantelzorgers en professionals). Ook het in communicatie actief benoemen dat schroom om hulp te vragen begrijpelijk is, maar dat in ieders omgeving zowel informeel als professioneel passende ondersteuning te vinden is, kan hier aan bijdragen. Hierbij ook benadrukken dat veel mensen dezelfde vragen of problemen hebben, je bent heus niet de enige met een bepaald probleem.

Ad c. Het zoeken naar manieren om preventie-aanbod gezamenlijk kenbaar te maken
Een basis voor een goed bereik is dat vrijwilligersorganisaties, professionals en burgers zelf gemakkelijk informatie kunnen vinden over het aanbod aan preventie-activiteiten . Voor de regio Midden Limburg West bestaan diverse sociale kaarten met overzichten van verschillende preventie-

activiteiten[5]. Het preventie-aanbod is dynamisch. Het actueel houden van een totaaloverzicht op een site of in een app is zeer arbeidsintensief en daarmee kostbaar. Daarom willen we de kennis van beschikbare preventie-activiteiten versterken door verdere netwerkvorming en onderlinge kennis uitwisseling. We willen ervoor zorgen dat professionals op de hoogte zijn van het aanbod aan preventie-activiteiten doordat zij met elkaar contact hebben, zowel binnen organisaties als tussen organisaties. Hiertoe organiseren we netwerk- en themabijeenkomsten (zie ook 4.2 en 4.3). Ook door elkaar training te geven zodat professionals van verschillende preventie-thema's een basiskennis hebben, ontstaat een natuurlijk moment voor uitwisseling (zie ook4.3 ad a.). Bepaalde specifieke professionals, bijvoorbeeld huisartsen, krijgen veel signalen van inwoners. Zij kunnen mensen goed verwijzen naar preventie-activiteiten en kunnen daarnaast witte vlekken in het aanbod signaleren. Alle partners zorgen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid voor het duidelijk kenbaar maken van hun preventie-activiteiten via hun eigen communicatiekanalen. De gemeenten geven daarnaast op hun websites en via andere communicatiekanalen informatie over preventie in het algemeen en zorgen ervoor dat inwoners met hun vragen op de juiste plaats terecht komen. In de gemeente Weert kan dat via de Vraagwijzer, in Nederweert en in Leudal via de receptie van de gemeente.

Ook partners kunnen op hun websites verwijzen naar elkaars preventie-aanbod. Soms hebben mensen al contact met een organisatie rond/voor een specifiek thema. Als die organisatie op de eigen website ook plek inruimt voor het aanbod van andere organisaties op andere thema's, is de kans aanwezig dat mensen herkennen dat ze ook een andere ondersteuningsbehoefte hebben en de weg daarnaartoe beter kunnen zien. We verwachten van onze partners ook dat hun medewerkers dit actief uitdragen richting onze inwoners. Ook voor vrijwilligers en professionals die bij mensen thuis komen, is het van belang dat zij een basiskennis van andere thema's hebben om signalen op/van andere thema's dan het eigen expertise-gebied te kunnen oppikken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een maatschappelijk werker die ook brandonveilige situaties kan herkennen en daar ofwel zelf direct over kan adviseren, of mensen op aanbod kan wijzen of het signaal doorgeeft aan een samenwerkingspartner. Hierbij kunnen trainingen van een organisatie aan een andere organisatie een belangrijke rol spelen (zie ook 4.3 ad a.).

Acties 'Het bereik vergroten'
Ad a. Bewustwording
Themabijeenkomsten met en voor inwoners: Samen met inwoners laagdrempelige praktische themabijeenkomsten en preventiemarkten organiseren waarin een onderwerp integraal aan bod komt.
Tijdens themabijeenkomsten het belang benoemen van signalen vanuit de directe omgeving.
Ad b. Een gezamenlijk communicatiestrategie
Gezamenlijke communicatiestrategie ontwikkelen die aansluit bij de belevingswereld van de doelgroep.
Onderzoek hoe bij 'life events' beter bij mogelijke andere problemen die kunnen ontstaan, kan worden aangesloten.
Afspraken met lokale media om berichtgeving over sommige 'life events' te koppelen aan informatie over preventie-activiteiten
In communicatie-acties regelmatig 'vraagverlegenheid' en 'handelingsverlegenheid' expliciet benoemen, ook gericht op de omgeving. En meteen tips geven hoe op te lossen
Ad c. Het zoeken naar manieren om het preventie-aanbod gezamenlijk kenbaar te maken
Thema- en netwerkbijeenkomsten voor organisaties: organisatie van thema- en netwerkbijeenkomsten *(zie ook 4.2)*
Overzicht van preventie-aanbod op elkaars websites en op elke gemeentelijke website
Specifieke informatie over preventie-activiteiten voor bepaalde professionals, zoals bijvoorbeeld

[5] Sociale kaarten Midden-Limburg West:
Jeugd - www.cjgml.nl
Kinderopvang – www.landelijkregisterkinderopvang.nl
Wmo (Nederweert & Weert): G!DS (gegevens via gemeenten beschikbaar)
Wmo (Leudal): Vraagwijzer / wegwijzer

huisartsen
Vrijwilligers en professionals die bij mensen thuis komen, worden geschoold om ook op diverse (andere) thema's, zoals brandveiligheid, Mental Health First Aid[6] te kunnen acteren *(zie ook4.3)*
Training van een organisatie aan andere organisatie *(zie ook 4.3)*

4.2. Afstemming en coördinatie verbeteren

Centrale vraag: Hoe zorgen we voor meer samenhang in de verschillende preventie-activiteiten?

Denk hierbij aan:
- Over de eigen grenzen heen kijken
- Warme overdracht/doorlopende 'leer- en ontwikkellijnen'
- Regie en bijsturing
- Onderlinge werkafspraken

Zoals eerder aangegeven is preventie in het sociaal domein veel omvattend. Toch richt een deel van de preventie-activiteiten zich op dezelfde doelgroep of kan door afstemming en coördinatie de effectiviteit van preventie worden vergroten. Hiertoe zijn de volgende acties relevant:

a. Bekijken huidig preventieaanbod;
b. Elkaars aanbod en elkaar kennen;
c. Zichtbare regie door gemeenten.

Ad a. Bekijken huidig preventieaanbod
Zoals aangegeven is ter voorbereiding op dit koersdocument een inventarisatie uitgezet onder diverse maatschappelijke partners om een overzicht te krijgen van a) de preventie-activiteiten en b) de belangrijkste uitdagingen op het gebied van preventie in Midden-Limburg West. Om te zorgen voor afstemming en coördinatie is het van belang het huidige preventie aanbod, mede op basis van de inventarisatie, onder de loep te nemen. Hierbij moet worden gelet op de volgende punten:

- Is de kwaliteit van het huidige aanbod voldoende?
- Zijn er hiaten in het bestaande aanbod?
- Is het aanbod flexibel inzetbaar en is er voldoende ruimte voor maatwerk?
- Hoe wordt gebruik gemaakt van de basisvoorzieningen met betrekking tot preventie?

Ad b. Elkaars aanbod en elkaar kennen
Om tot afstemming en coördinatie te komen is het in de eerste plaats belangrijk dat verschillende organisatie gemakkelijk op de hoogte kunnen zijn van welke thema's er spelen en welk aanbod er beschikbaar is (zie 4.1 ad c). Daarnaast is het van belang dat medewerkers van organisaties elkaar kennen. De samenwerking in dit koersdocument preventie vergroot de onderlinge bekendheid en bevordert daarmee ook een basishouding van vertrouwen in elkaar. Door het organiseren van netwerkbijeenkomsten en preventiemarkten waarbij verschillende organisaties aanwezig zijn, blijven medewerkers ook bekend met elkaar (zie ook 4.1 a, 4.1 ad c. en 4.3 ad a.). Op sommige deelterreinen of in sommige gemeenten zijn dergelijke netwerken al gevormd. Bijvoorbeeld Weert KAN (kennis- en adviesnetwerk van professionals rondom welzijn en zorg), het ketenoverleg 'Samen Sterk Nederweert' en de samenwerkende organisaties 'Leudal Maatjes' in Leudal. Door weet te hebben van deze samenwerkingsverbanden en door elkaar te kennen, kan via sleutelfiguren worden geschakeld tussen deze netwerken en kan kennis worden overgedragen of kunnen gezamenlijke preventie-activiteiten worden ontwikkeld. In het regionale preventie-overleg jeugd Midden-Limburg wisselen gemeenten en instellingen actuele informatieuit.

[6] Mental Health First Aid (MHFA) is een cursus voor eerste hulp bij psychische problemen (vergelijkbaar met EHBO). Dit is een van de projecten die lokaal kan worden ingezet als onderdeel van de aanpak voor personen met verward gedrag.

Ad c. Zichtbare regie door gemeenten
Veel signalen komen samen bij de gemeenten. Het is belangrijk dat gemeenten hun regie op een voor partners en inwoners zichtbare wijze uitvoeren. Op deze wijze is het inzichtelijk dat aangedragen signalen goed worden opgepakt en kunnen verbanden ook gemakkelijk gelegd worden. De gemeenten vervullen de rol van schakel op het gebied van informatievoorziening en het bewaken van een gedeelde visie en doel.
De gemeenten voeren regie op de ketensamenwerking. De gemeenten signaleren trends (onder andere door signalen van maatschappelijke partners en individuele burgers) en ondernemen indien nodig acties door verschillende partners met elkaar in verbinding te brengen. Bijvoorbeeld: maatschappelijke partners signaleren steeds meer jonge kinderen met overgewicht. De gemeenten acteren op dit signaal door verschillende partners die relevant zijn bij dit thema bij elkaar te brengen tijdens een themabijeenkomst en te sturen op een plan van aanpak. Daarnaast verwachten wij van al onze partners dat zij actief mensen met een vraag ondersteunen, ook als het geen kernactiviteit van de eigen organisatie betreft. Gemeenten vragen instellingen meer af te stemmen, maar zeker zo belangrijk is om binnen de gemeente/lokaal samen op te trekken (WMO, participatie, jeugd, veiligheid, gezondheid, burgerzaken etc.) en de vraag van de burger op de juiste plek te laten landen.

Acties 'Afstemming en coördinatie'
Ad a. Bekijken huidig preventieaanbod
Het huidige preventie-aanbod onder de loep nemen.
Ad b. Elkaars aanbod en elkaar kennen
Thema- en netwerkbijeenkomsten voor en door organisaties: organiseren van thema- en netwerkbijeenkomsten en preventiemarkten om elkaar(s aanbod) te kennen *(zie ook 4.1)*.
Ad c. Zichtbare regie door gemeenten
Inspelen op trends (op basis van verschillende signalen) door aanvullende opdrachten of themabijeenkomsten.

4.3. Samenwerken aan nieuwe initiatieven

Centrale vraag: Hoe kunnen we in samenwerking nieuwe, effectieve preventie-activiteiten ontwikkelen en toepassen?

Denk hierbij aan:
- Onderlinge verwachtingen
- Inzetten van elkaars expertise en kennis
- Innoveren van activiteiten en aanbod
- Maatwerk
- Gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid
- Samenwerking van vrijwilligersorganisaties, verenigingen, professionals, etc.

De constant veranderende samenleving vraagt om een flexibel preventieaanbod. De ambitie van het vergroten van zelfredzaamheid en eigen kracht vraagt om voortgaande inzet van preventie-inspanningen over de grenzen van verschillende werkgebieden heen. Daarbij is het van belang om zowel in te zetten op erkende preventie-activiteiten, die hun effectiviteit bewezen hebben als op het ontwikkelen van specifiek voor de lokale situatie geschikte vormen van preventie. Voor een deel weten we wat werkt bij preventie en voor een deel blijft dit zoeken met elkaar. Om hier een verdere impuls aan te geven, nemen we de volgende acties:

a. Organisaties trainen en adviseren elkaar op specifieke expertises;
b. Netwerkbijeenkomsten met sprekers en/of workshops;
c. Financiële randvoorwaarden voor samenwerking aan nieuwe initiatieven.

Ad a. Organisaties trainen en adviseren elkaar op specifieke expertises
Om ervoor te zorgen dat medewerkers van een organisatie ook basiskennis hebben op de expertisegebieden van andere organisaties kunnen medewerkers van verschillende organisaties elkaar trainen op dit basisniveau (zie ook 4.1 ad c.). Dit draagt bij aan de kwaliteit van integrale preventie en vroegsignalering, en versterkt de onderlinge informele relaties en het vertrouwen in elkaar. Als een organisatie in een lopende interventie aspecten tegenkomt waar een andere organisatie meer expertise op heeft, dan zou het goed zijn als deze andere organisatie dan snel mee kan denken. Als dit over en weer in een vergelijkbare mate voorkomt, dan kan dat collegiaal en met gesloten beurzen plaatsvinden, hetgeen de snelheid en kwaliteit ten goede komt en de administratieve lasten beperkt.

Ad b. Netwerkbijeenkomsten met sprekers en/of workshops
Door netwerkbijeenkomsten te organiseren kunnen partners kennis maken met nieuwe ideeën en kennis. In workshops kan samen nagedacht worden over nieuwe toepassingen in de eigen werkpraktijk en kunnen samenwerkingsprojecten bedacht worden. Bovendien dragen zulke netwerkbijeenkomsten eraan bij dat verschillende professionals elkaar ontmoeten en zo ook beter op de hoogte raken van elkaars werkzaamheden en expertise (zie ook 4.1 ad c. en 4.2 ad b.).
Binnen een gemeente kunnen verschillende partners afspreken om de beurt een bijeenkomst te organiseren. Mogelijke onderwerpen hierbij kunnen zijn: armoede, verwarde personen, jeugd, laaggeletterdheid, radicalisering en ondermijning. Via de eerder genoemde samenwerkingsverbanden Leudal Maatjes, Samen sterk Nederweert en Weert KAN gebeurt dit al in meer of mindere mate. Daarnaast zullen de gemeenten 1 à 2 keer per jaar een gezamenlijke regionale netwerkbijeenkomst organiseren (zie ook 5.1).

Ad d. Financiële randvoorwaarden voor samenwerken aan nieuwe initiatieven
Voor samenwerken aan nieuwe initiatieven is het vaak belangrijk dat organisaties durven te investeren in nieuwe projecten en inspringen op het juiste moment. Nieuwe investeringen kosten tijd en geld en daarbij is vooraf niet altijd helder wat de opbrengst zal zijn. Gemeenten kunnen door middel van subsidies en de daarbij geldende voorwaarden actief het ontwikkelen van (gezamenlijke) nieuwe initiatieven stimuleren. Ook kan met organisaties worden meegedacht en gewerkt bij het aanvragen van subsidies bij andere overheden of fondsen. Nieuwe initiatieven hoeven trouwens niet helemaal 'nieuw' te zijn. Overnemen van wat elders is bedacht, al dan niet aangepast aan onze lokale situatie, kan ook een goed initiatief zijn!

Acties 'Samenwerking aan innovatie'
Ad a. Organisaties trainen en adviseren elkaar op specifieke expertises
Training van een organisatie aan andere organisatie *(zie ook 4.1 ad c.)*.
Creëer een platform waarmee medewerkers van collega-organisaties trainingen aan elkaar kunnen aanbieden. Organisaties pakken hierbij een bepaald onderwerp/thema op en verspreiden de kennis over dit thema bij andere organisaties (voorbeelden: de brandweer biedt een training brandveiligheid aan aan de Wmo-teams van de drie gemeenten; idem voor bijvoorbeeld Mental Health First Aid).
Pragmatisch omgaan met vanuit specifieke expertises met elkaar meedenken (principe van gesloten beurzen)
Ad b. Netwerkbijeenkomsten met sprekers en/of workshops
Thema- en netwerkbijeenkomsten voor organisaties: Netwerkbijeenkomsten rond specifieke thema's om nieuwe trends en ontwikkelingen te bespreken.
Ad c. Financiële randvoorwaarden voor samenwerken aan nieuwe initiatieven
Gemeenten sturen actief door middel van subsidies en de daarbij geldende voorwaarden op het ontwikkelen van (gezamenlijke) nieuwe initiatieven.
Gemeenten denken en werken actief mee met organisaties bij het aanvragen van subsidies bij andere overheden of fondsen.

4.4. Concrete aanpak op drie thema's

Bovenstaande punten gaan vooral over het vergroten van het bereik van preventie-activiteiten, over het beter op elkaar afstemmen van preventie-activiteiten en over hoe te komen tot mogelijk meer gezamenlijke preventieactiviteiten, in brede zin. Er is met andere woorden geen specifiek preventiethema aangegeven waarmee we aan de slag willen gaan. De punten gelden dan ook breed voor vrijwel alle preventie-activiteiten. Echter, we willen dat dit koersdocument ook leidt tot concrete inzet op bepaalde thema's.

Daarom hebben we drie thema's gekozen, die we graag met partners verder willen uitwerken, zodat we concreet tot een versteviging van preventie-activiteiten komen. Deze drie thema's zijn geselecteerd op basis van:

- de eerder uitgevraagde inventarisatie van preventie-activiteiten en uitdagingen op het gebied van preventie (zie bijlage I) en;
- een overzicht van de belangrijkste sociaal-maatschappelijke uitdagingen in Midden-Limburg West (zie bijlage II).

De thema's die zijn uitgekozen, zijn:

- Thema 1. Bevorderen duurzaam ouderschap;
- Thema 2. Gelijke kansen voor jeugdigen van –9 maanden tot en met 23 jaar. Dit – zeer brede - thema staat in Nederweert en Weert vanaf 2012 op de agenda vanuit bestrijden onderwijsachterstanden en kent een breed scala aan lopende acties in de regionale ontwikkelingsagenda jeugd Regionale ontwikkelingsagenda jeugd (ROJ, voorheen Lokale educatieve agenda, LEA). Ook in Leudal vinden al preventieve activiteiten plaats voor deze doelgroep. Voortdurende aandacht blijft echter nodig!
- Thema 3. het versterken en ondersteunen van sociale netwerken voor volwassenen en ouderen (versterken 0^{e} lijn).

Deze thema's zijn uitgekozen omdat het aanpakken van deze uitdagingen ook andere problemen voorkomt/oplost:

- het bevorderen van duurzaam ouderschap (bijvoorbeeld door het aanpakken van (v)echtscheidingen) is gerelateerd aan het voorkomen van financiële nood, gelijke kansen voor alle kinderen, opvoedondersteuning, voorkomen van schooluitval, rouwverwerking enzovoort;
- gelijke kansen voor jeugdigen is gerelateerd aan uitdagingen zoals laaggeletterdheid, opgroeien in armoede en de integratie van nieuwkomers;
- versterken / ondersteunen van sociale netwerken is gerelateerd aan uitdagingen zoals eenzaamheid, het verbeteren van vroegsignalering en mantelzorgondersteuning.

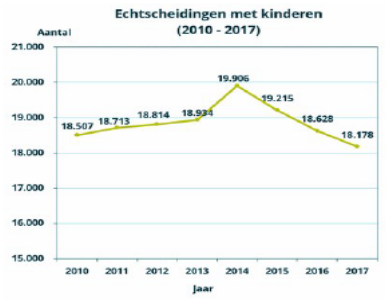
Met name thema 1 is in de kleine werkbijeenkomst van 27 september 2018 met een aantal partners verder uitgewerkt. Thema 2 en 3 zijn in dit koersdocument nog minder ver uitgewerkt. (Met name thema 2 is in Nederweert en Weert wel uitgebreid uitgewerkt in de Regionale Ontwikkelingsagenda Jeugd (ROJ)). De uitwerking per thema dient ter inspiratie voor andere thema's en is tevens een uitnodiging om in ieder geval bij deze drie thema's de komende tijd samen met de gemeenten extra initiatieven te ontwikkelen.

Thema 1
Bevorderen duurzaam ouderschap

Ruim 10% van de vragen en/of meldingen die bij het CJG in onze regio binnen komen, heeft te maken met echtscheidingsproblematiek. Daarom is op basis van signalen vanuit de gemeente (situaties peuteropvang) en signalen via de JGZ in netwerk 0-4 een voorzet gedaan voor een ouderschapscursus. De contouren staan en de cursus gaat in 2019 in de gemeente Weert starten.

Landelijk gaat het om de volgende cijfers:

Kerncijfers
Landelijk

Het aantal officiële huwelijksontbindingen (echtscheidingen) bij gezinnen met minderjarige kinderen is, evenals het totaal aantal echtscheidingen, in 2017 opnieuw gedaald. In 2017 zijn er 18.178 duizend echtscheidingen waarbij minderjarige kinderen betrokken zijn. In 2016 ging het om ruim 18.5 duizend echtscheidingen.

In 2017 waren circa 32.775 minderjarige kinderen betrokken bij een echtscheiding van hun ouders. In 2016 ging het om circa 33,5 duizend kinderen. Aangezien het aantal echtscheidingen gedaald is de daling van het aantal minderjarige kinderen betrokken bij een echtscheiding een logisch gevolg. Het aantal geregistreerde partnerschappen en ook het aantal beëindigde partnerschappen blijft hier tegenover stijgen. In 2017 zijn 17.900 duizend partnerschappen gesloten en 2.288 beëindigd. In 2016 waren het er respectievelijk 15.706 en 1.957.

Cijfers over het aantal beëindigde partnerschappen waarbij minderjarige kinderen betrokken zijn zijn (nog) niet aanwezig waardoor er geen uitspraak gedaan kan worden over het exacte aantal minderjarige kinderen dat bij een scheiding van ouders is betrokken (CBS, 2018).

Zeventigduizend scheidingskinderen per jaar

Spruijt en Kosmos (2010) gaven op basis van de toen bekende cijfers een schatting van circa zeventigduizend thuiswonende kinderen per jaar die een (echt)scheiding van de ouders mee maakt. Dit getal is gebaseerd op het aantal echtscheidingen per jaar, een schatting van het aantal samenwonenden die uit elkaar gaan en cijfers over het aantal paren met thuiswonende kinderen tot een leeftijd van 22 jaar. Het gaat dan jaarlijks om 1,6 procent van de thuiswonende kinderen die een scheiding van de ouders meemaakt.

Figuur 3 – Kerncijfers echtscheidingen via het CBS (via het Nederlands Jeugdinstituut)

(V)echtscheidingen hebben een grote (sociale, emotionele en psychische) impact op kinderen. Als ouders uit elkaar gaan moeten kinderen leren omgaan met de praktische, financiële en emotionele gevolgen hiervan. Kinderen die opgroeien in een (v)echtscheidingssituatie, kunnen hier veel problemen van ervaren. Ook als ouders niet uit elkaar gaan, maar er wel veel onderlinge strijd is, werkt dit door op de kinderen, op allerlei gebied. Door preventieactiviteiten te richten op duurzaam ouderschap, dus op het omgaan met moeilijke situaties binnen het gezing (waaronder (v)echtscheidingen) kunnen deze problemen mogelijk beperkt worden. Het vergroten van de weerbaarheid van het kind en van de opvoedvaardigheden van ouders zijn belangrijke doelen bij dit thema.

Kernwoorden • Opgroeien in stabiliteit • Bewustwording ouders van impact gedrag op kinderen • Je bent en blijft *samen* ouders (ongeacht hoe de relatie tussen beide partners is) • Positief opvoeden • Weerbaarheid	
1 | Doel *Wat is het doel?* *Als we het doel nog niet weten, hoe komen we hier dan achter?*	• Bereiken dat ouders zich bewust zijn van de impact van hun gedrag op hun kinderen (met extra aandacht voor gezinnen met problemen c.q. (v)echtscheidingssituaties). • Zorgen voor zo vroeg mogelijke inzet van hulpverlening bij (v)echtscheiding. • Voorkomen dat echtscheiding uitdraait op een vechtscheiding. • Kinderen weerbaar maken.
2 | Centrale elementen *Welke onderdelen / aspecten moeten bij dit thema sowieso naar voren komen?*	Informatie, bewustwording, lessen in onderwijs over relaties aangaan/ het regelen van zaken, gedragsverandering bij ouders (opvoedvaardigheden) en kinderen (weerbaarheid), deskundigheidsbevordering professionals (signaleren,

	doorverwijzen)
3 | Wie? *Wie hebben we daarvoor nodig?*	Centrum voor Jeugd en Gezin, maatschappelijk werk, GGD, onderwijs, welzijn, rechtbank (begeleide omgangsregeling, uniform hulpaanbod), Veilig Thuis, aanbieders van (jeugd-)GGZ, Raad voor de Kinderbescherming.
4 | Wat doen we al? *Welke preventie-activiteiten vinden al plaats op dit thema?*	• Aanbod hulpverlening voor kinderen; • Opvoedondersteuning specifiek gericht op scheiding; • Aanbod hulpverlening ouders (mediation), Begeleiding, Begeleide omgangsregeling voor kinderen bij gescheiden ouders, Ondersteuning; • Gezin Gezien in Weert: ervaren ouder coacht vraagouder, hier wordt veel gebruik van gemaakt. • Cursussen, trainingen en workshops zowel voor kinderen als voor ouders in een (v)echtscheidingssituatie, bijv.: *workshop – Echtscheiding wat moet en kan de school betekenen? (CJG); KIES-cursus (CJG)* • Diverse soorten opvoedondersteuning: cursussen, informatiebijeenkomsten, trainingen; • Gespreksgroepen / Lotgenotengroepen / Ontmoetingsmomenten voor kinderen en ouders in een (v)echtscheidingssituatie; • Huisbezoeken • Weerbaarheidstrainingen voor kinderen (onder andere Rots en Water) • Voorzorg
5 | Quick wins *Wat zijn de quick wins?*	Weerbaarheid kinderen verbeteren: rots en water (nog) breder inzetten, meer inzetten op sociaal-emotionele ontwikkeling en bijvoorbeeld yoga voor kinderen; het bereik van de 'positief opvoeden'-activiteiten vergroten.
6 | Ontwikkelen / verkennen	Start pilot Buurtgezinnen (mensen leren van elkaar, ondersteunen elkaar ook met kleine dagelijkse dingen); mentoren van het VO meer aanhaken bij dit thema.
7 | Relatie tot positieve gezondheid *Hoe kan dit gerelateerd worden aan positieve gezondheid?*	Zingeving, acceptatie, meedoen, sociale contacten, dagelijks functioneren
8 | Aanknopings-punten met werkbijeenkomst	Aansluiten bij life-events qua communicatie, signalering, uitwisseling, bewustwording
9 | Regio Midden-Limburg West *Is dit toepasbaar voor de hele regio?*	Ja, dit speelt in de hele regio. In elke gemeente kan gekeken worden hoe kan worden aangesloten bij wat al loopt en wat nog verder versterkt kan worden.

Thema 2
Gelijke kansen voor jeugdigen van – 9 maanden tot en met 23 jaar

Uit onderzoeken van de OESO en het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat gelijke kansen voor jeugdigen niet alleen in het onderwijs, maar ook in de samenleving in het algemeen onder druk staan en er sprake is van meer polarisering en ongelijkheid in de samenleving. Ongelijke kansen komen voor bij verschillende doelgroepen in de samenleving, in verschillende levensfasen, op verschillende levensterreinen (economisch, sociaal, in het onderwijs, in de zorg, …) en hebben een groot effect iemands leven. Zo kunnen ongelijkheid en ongelijke kansen onder meer zorgen voor een slechtere gezondheid en problemen in het onderwijs en vergroten ze de tegenstellingen tussen verschillende groepen in de samenleving. Door gelijke kansen te bevorderen, voorkom je dat

mensen (op verschillende leefdomeinen) in de problemen komen. Door specifiek te investeren op jonge mensen en gelijke kansen te creëren voor alle jeugdigen van – 9 maanden tot en met 23 jaar oud, voorkom je (dure) problemen op latere leeftijd, en zit je in op zaken zoals het doorbreken van de overerving van armoede, betere arbeidskansen en empowerment.

<table>
<tr><td colspan="2">Kernwoorden
• Financiële situatie van ouders : geld mag geen rol spelen voor gelijke kansen
• Toegankelijkheid in brede zin (fysiek, betaalbaar)
• Ministerie OCW: programma kansengelijkheid in het onderwijs
• Acceptatie in de wijk
• Nieuwkomers</td></tr>
<tr><td>1 | Doel
Wat is het doel?</td><td>Doelgroep:
Alle jeugdigen (van -9 maanden tot en met 23 jaar oud),

Alle jeugdigen hebben diverse kansen om hun talenten en interesses te ontwikkelen. Gevolg: alle jeugdigen hebben gelijke kansen binnen de maatschappij passend bij de eigen mogelijkheden en behoeften.</td></tr>
<tr><td>2 | Centrale elementen
Welke onderdelen / aspecten moeten bij dit thema sowieso naar voren komen?</td><td>• Systeemaanpak/ ouderbetrokkenheid
• Laagdrempelig
• Inclusie</td></tr>
<tr><td>3 | Wie?
Wie hebben we daarvoor nodig?</td><td>• CJG, GGD, kinderopvang, onderwijs, welzijnsorganisaties, Vluchtelingenwerk, werk.kom, gemeenten, verenigingen.</td></tr>
<tr><td>4 | Wat doen we al?
Welke preventie-activiteiten vinden al plaats op dit thema?</td><td>• Voor Nederweert en Weert is er vanaf 2012 een breed scala aan activiteiten die samen met alle ketenpartners voor elke leeftijdsfase zijn afgesproken. Deze zijn vastgelegd in de Regionale Ontwikkelingsagenda Jeugd ROJ.
• Brede toegang tot basisvoorziening kinderopvang
• Cursussen, trainingen en workshops over een breed scala aan onderwerpen gerelateerd aan gelijke kansen voor jeugdigen: cursussen m.b.t. financiën, gezondheid, naar school gaan, weerbaarheid (bijv. Rots en Water), zelfvertrouwen;
• Lotgenotengroepen en gespreksgroepen, bijv. op gebied van rouw, familieleden met (psychische) problematieken, ouders in detentie, etc.;
• Onderwijsprogramma’s zoals “De gezonde school”, programma’s voor leerlingen met dyslexie, taalklassen, schakelklassen, etc.
• Programma’s gericht op specifieke doelgroepen/thema’s, waaronder:
o ondersteuning jongeren met een taalachterstand (aanbieders kinderopvang, welzijnsinstellingen, Vluchtelingenwerk)
o jonge mantelzorgers
o ouders met opvoedproblemen
o gezondheid en sport (waaronder toeleiding naar financieringsmogelijkheden voor deelname kinderen aan sportverenigingen; buurtsportactiviteiten; JOGG / Kerngezond)
• VVE / gemeenteplaatsen
• Preventieprogramma KOPP/KVO
• ‘Aan de slag’ (16+ bewoners AZC Baexem, Proteion Welzijn)
• Voorzorg
• JSF, JCF, Leergeld</td></tr>
</table>

	• Ondersteunen verenigingen met jeugdleden • Ondersteunen maatschappelijke organisaties • Combifunctionaris / welzijnswerk (bijv. vroegtijdig opsporen van jongeren in kwetsbare situaties) • Hart voor de wijk • Zie verder "preventiearrangementen jeugdhulp 2016" in alle drie de gemeenten voor overige al lopende activiteiten.
5 | Quick wins *Wat zijn de quick wins?*	*In te vullen met partners, bijvoorbeeld:* • Opdracht ministerie: 16 uur peuteropvang per week • Kinderzwerfboek • Speaking minds • Nationaal jeugdontbijt • Lessen financiële vaardigheden • Lessen cultuur • BSO voor alle kinderen (vooral voor kinderen zonder recht op belastingtoeslag) • Inzetten rolmodellen
6 | Ontwikkelen / verkennen	*In te vullen met partners, bijvoorbeeld:* • Skills-lab • Business clubs • New Generation-aanpak • Interculturele aanpak: urgentiebesef van diversiteit is in NL onder het gemiddelde van Europa.
7 | Relatie tot positieve gezondheid *Hoe kan dit gerelateerd worden aan positieve gezondheid?*	• Dagelijks leven: veel kansen en mogelijkheden om je te ontwikkelen • Meedoen: je hebt kansen om mee te doen, erbij te horen, je valt niet buiten de boot • Mijn lichaam: voldoende kansen om gezond te leven • Mentaal welbevinden: voorkomen van psych. Problematiek • Zingeving: er toe doen
8 | Aanknopings-punten met werkbijeenkomst	• Belang van diversiteit (in personeelsbeleid en in benadering van kinderen en ouders) • Aanhaken bij Life events • betrekken van omgeving (ook: kinderen betrekken)
9 | Regio Midden Limburg West *Is dit toepasbaar voor de hele regio?*	• Ja, aan iedere gemeente de keuze wat wel/ niet uit te voeren. Maar gezamenlijk optrekken schept (financiële) winst. Pilots verdelen over de gemeenten.

Thema 3
Het versterken en ondersteunen van sociale netwerken voor volwassenen en ouderen (versterken 0^{e} lijn)

In een gemeenschap met sterke sociale netwerken kunnen mensen een beroep doen en terugvallen op elkaar. Door bestaande sociale netwerken te ondersteunen, versterk je de gemeenschap en haar individuele inwoners.
Sociale netwerken spelen een belangrijke rol bij het ondersteunen en bevorderen van zelfredzaamheid van onze inwoners, bij vroegsignalering en bij het voorkomen van de (negatieve gevolgen van) eenzaamheid. Omdat deze thema's met name bij ouderen een uitdaging vormen en de regio Midden-Limburg West door vergrijzing en ontgroening een steeds groter wordende groep ouderen kent, is dit thema toegespitst op het versterken en ondersteunen van sociale netwerken voor volwassenen en ouderen.

Kernwoorden • Eigen kracht; • Zelfredzaamheid / samen redzaam; • Eenzaamheid; • Vroegsignalering; • Nulde lijn; • Sociale activering; • Betekenisvol ontmoeten.	
1 | Doel *Wat is het doel?*	• Mensen doen mee naar vermogen en behoefte; • Vraagverlegenheid tegengaan, mensen stimuleren om eerder/ laagdrempelig hulp te vragen bij elkaar; • Professionele hulpverlening voorkomen doordat mensen meer steun vragen en ontvangen van elkaar; • Meer verwijzen van professionele hulpverlening naar het netwerk van mensen en naar lokale activiteiten; • Normaliseren in plaats van problematiseren; • Tijdig afschalen van zorg en hulpverlening.
2 | Centrale elementen *Welke onderdelen / aspecten moeten bij dit thema sowieso naar voren komen?*	• Om dit te bereiken is een cultuurverandering nodig. Dit is een langdurig proces; • Aansluiten bij 'life events' (zie ook 4.1 ad b.); • Bereiken van mensen; • Voldoende aanbod om bij aan te sluiten.
3 | Wie? *Wie hebben we daarvoor nodig?*	• Familie, vrienden, buurt; • Vrijwilligers, verenigingen, scholen, huisarts, welzijnsorganisaties, woningcorporaties, Stichting Alzheimer, …; • 1e-lijns hulpverlening (AMW).
4 | Wat doen we al? *Welke preventie-activiteiten vinden al plaats op dit thema?*	• Buurtbemiddeling, buurtpreventie (WhatsApp), eetpunten, huiskamers, preventieve huisbezoeken, ruilwinkels, sociale alarmering, themadagen/weken; • Cursussen, trainingen en workshops over een breed scala aan onderwerpen gerelateerd aan het versterken van zelfredzaamheid en eigen kracht, bijv.: cursussen m.b.t. eenzaamheid, financiën, sociale vaardigheden, weerbaarheid (bijv. Rots & Water) en zelfvertrouwen; • (Individuele) ondersteuning op gebied van onder andere: eenzaamheid, opvoeding (Ouders ondersteunen ouders), mantelzorg en vrijwilligerswerk; • MBVO (Meer Bewegen Voor Ouderen); • KBO's met alle activiteiten, Maatjesprojecten (begeleiding) / ontmoetingsplekken (waaronder buurthuizen, huiskamers voor ouderen); • Stimuleren van samenredzaamheid: Go4IT! / SchoonGMS / Kansrijk in de Wijk.
5 | Quick wins *Wat zijn de quick wins?*	• *In te vullen met partners*
6 | Ontwikkelen / verkennen	• *In te vullen met partners*
7 | Relatie tot positieve gezondheid *Hoe kan dit gerelateerd worden aan positieve gezondheid?*	• Meedoen, kwaliteit van leven, zinvol leven, dagelijks functioneren.
8 | Aanknopingspunten met werkbijeenkomst	• Signaleren van onveilige situatie m.b.t. brand; • Melden verdachte zaken bij politie; • Ogen en oren achter de voordeur.

9 | Regio Midden Limburg West *Is dit toepasbaar voor de hele regio?*	Ja, dit speelt in de hele regio. In elke gemeente kan gekeken worden hoe kan worden aangesloten bij wat al loopt en wat nog verder versterkt kan worden.

5. Vervolg

5.1. Organisatie van de samenwerking

Voorgesteld wordt om de in hoofdstuk 4 beschreven aanpak op te pakken door het vormen van een kernteam preventie (structureel) en thematische werkgroepen (tijdelijk).

Kernteam preventie (structureel)
Taken:

- Oppakken van de drie verbeterpunten 'bereik vergroten', 'afstemming en coördinatie verbeteren' en 'samen werken aan nieuwe initiatieven';
- Bewaken van de voortgang van de thematische werkgroepen (zie hieronder);
- Faciliteren van oplossingen bij knelpunten (indien mogelijk);
- Organiseren van netwerkbijeenkomsten;
- Voorbereiden van de jaarlijkse reflectie- en bijsturingsbijeenkomst met bestuurders en leidinggevenden (tevens netwerkbijeenkomst, zie 5.2);
- Bevorderen van de bijeenkomsten van de werkgroepen en faciliteren dat wat daarin bedacht wordt ook wordt toegepast.

Samenstelling: Tenminste een beleidsmedewerker van elke gemeente En een vertegenwoordiging van de maatschappelijke partners.

Thematische werkgroepen (incidenteel)
Voor het gezamenlijk aanpakken van de drie concrete thema's zoals beschreven in hoofdstuk 4, worden drie werkgroepen samengesteld.
Werkgroep 1 – bevorderen van duurzaam ouderschap;
Werkgroep 2 – gelijke kansen voor jongeren; deze bestaat al voor Nederweert en Weert. Voor Leudal zou deze werkgroep opgestart worden, waarbij gebruik kan worden gemaakt van de in Nederweert en Weert opgedane ervaringen.
Werkgroep 3 – versterken sociale netwerken.
Alle drie de werkgroepen leveren een concreet plan van aanpak op.
Het kernteam en de thematische werkgroepen gaan aan de slag met acties zoals beschreven in hoofdstuk 4.

5.2. Monitoring en evaluatie

Zoals eerder aangegeven, is het in het sociaal domein niet altijd makkelijk om een directe relatie te leggen tussen activiteiten, resultaten en effecten. Het doel van dit koersdocument preventie is om de effectiviteit van de inzet van gemeenten en partners op het gebied van preventie te vergroten. Dit doen we door in te zetten op het vergroten van het bereik van preventieactiviteiten, het verbeteren van de afstemming en coördinatie van die activiteiten en het bevorderen van het samen werken aan nieuwe interventies. De effecten van deze inspanningen zijn moeilijk meetbaar te maken, zeker op korte termijn. Alle partners hebben er baat bij om aan de slag te gaan met de acties. Daarom zal er jaarlijks een bijeenkomst worden georganiseerd voor reflectie en bijsturing. Voorafgaand aan de jaarlijkse bijeenkomst wordt een beknopt verslag opgesteld van de wijze waarop in de regio door het kernteam en door verschillende thematische werkgroepen gedurende het jaar invulling is gegeven aan de acties. Op basis van dit verslag kunnen de partners tijdens de bijenkomst daarop reflecteren, van gedachten wisselen en afspraken maken voor nieuwe accenten en acties. De eerste bijeenkomst voor reflectie en bijsturing met bestuurders en leidinggevenden zal in het najaar van 2019 plaatsvinden. We monitoren en evalueren de voortgang van dit koersdocument dus door het organiseren van bijeenkomsten, waar we met elkaar vaststellen wat er gedaan is en wat er nog gedaan moet worden.

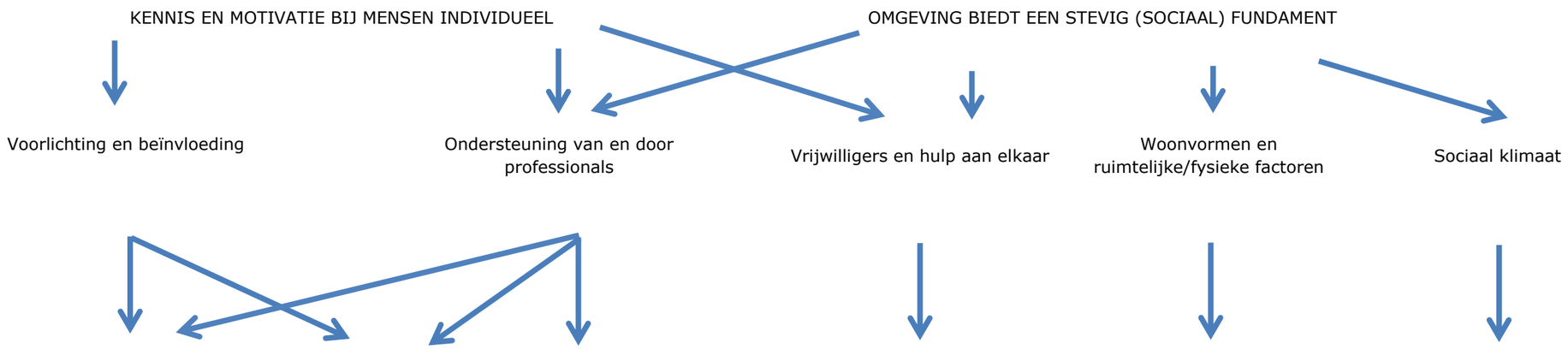
Hoe we in de toekomst willen gaan vaststellen wat de effecten van preventieve activiteiten zijn, nemen we mee bij de ontwikkeling van het beleidsplan Sociaal Domein, dat de samenwerkende gemeenten in de periode oktober 2018 – april 2019 gaan opstellen. Bij het opstellen van dat plan worden de maatschappelijke partners en de inwoners natuurlijk betrokken.

Bijlage I – Inventarisatie Preventie Activiteiten

<table>
<tr><td>Doel</td><td colspan="6">Bevorderen van beschermende factoren en het voorkomen en verminderen van risicofactoren, waarbij inwoners vanuit hun eigen kracht werken. Dit alles om de eigen kracht en zelfredzaamheid van onze inwoners (en daarmee de samenleving) te versterken en onze inwoners (en de samenleving) gelukkiger, gezonder, veiliger, zelfredzamer en participerend te maken.</td></tr>
<tr><td>Subdoel

Bouwstenen

Welke ‘bouwstenen’ zijn nodig om dit te bereiken?

NB. Deze bouwstenen zijn niet als elkaar opeenvolgende stappen voorzien, maar vormen allemaal een onderdeel in het behalen van bovenstaande doelen.</td><td colspan="6">
</td></tr>
<tr><td>Activiteiten</td><td>Brochures
Infobijeenkomsten
Gastlessen op scholen
Ouderbijeenkomsten
Proeflessen
Themabijeenkomsten
Themadagen
Themaweken
Voorlichting</td><td>Cafés
Coaching
(Online) Cursussen
Gespreksgroepen
Huisbezoeken
Individuele begeleiding
Gesprekken (individueel /familiegesprekken)
Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)
Trainingen
Workshops</td><td>Sociale alarmering
Thuishulp
Tafeltje-dekje
VVE-thuis</td><td>Begeleiding van vrijwilligers
Cafés
Gespreksgroepen
Lotgenotengroepen
Maatjesprojecten
Ondersteuning & begeleiding (bijv. bij echtscheiding; mantelzorg)
Steunpunt vrijwilligers
Ondersteuning van vrijwilligersinitiatieven
Thuishulp
Verenigingen</td><td>Groen in de wijk
Handhaving
Inloopcentra
Levensloopbestendige woningen
Ontmoetingsplekken
Speelplekken</td><td>Buurtbemiddelaar
Controles op scholen (tassen / kluisjes)
Handhaving (veiligheid & naleving)
Jongerenwerk Opbouwwerk
Naschoolse activiteiten
Verenigingen</td></tr>
<tr><td>Partners die dit organiseren of faciliteren</td><td>AMW
Brandweer
CJG
Gemeenten
GGD
Halt
Humanitas
Kinderopvang
Met GGZ</td><td>Politie
Punt Welzijn
Scholen
St. Alzheimer
St. Wonen Limburg
Synthese
Vincent van Gogh
Vluchtelingenwerk
Wonen Zuid</td><td>Brandweer
CJG
Humanitas
Proteion
Scholen
Vluchtelingenwerk
Punt Welzijn</td><td>AMW
Humanitas
Proteion
Punt Welzijn
Stichting Alzheimer
Synthese</td><td>Brandweer
Punt Welzijn
Gemeenten
Politie
St. Wonen Limburg
Wonen Zuid</td><td>AMW
Politie
Proteion
Punt Welzijn
Scholen
Synthese</td></tr>
</table>

Doelgroep	
Algemene bevolking	Mensen met financiële moeilijkheden
Asielzoekers en vluchtelingen	(Naasten van) mensen met een specifieke problematiek (bijv. lotgenotengroepen)
Besturen van verenigingen, clubs en dorpsraden	Ouderen
Bewoners van zorginstellingen	Ouders
Dak- en thuislozen	Kwetsbare ouderen
Jongeren	Mensen die een verlies hebben geleden
(Jonge) kinderen	Statushouders
Mantelzorgers	Verenigingen
Laaggeletterden	Vrijwilligers(organisaties)
Mensen met een beperking	Uitstroom beschermd wonen
Scholen en of scholieren • Basisonderwijs • Voortgezet onderwijs • Speciaal onderwijs	Professionals • (medewerkers van) scholen • (medewerkers van) welzijnsinstellingen • (medewerkers van) zorginstellingen

Onderwerp	
Brandveiligheid	Omgaan met stress
Detentie	Opgroeien
Digitale wereld & sociale media	Opvoeding
Echtscheidingen	Rouwverwerking
Eenzaamheid	Schoolverzuim
Financiën	Sociaal klimaat
Gezonde voeding / gezonde levensstijl	Sport & beweging
Grensoverschrijdend gedrag • agressief gedrag • pestgedrag	Leefbaarheid • geluidsoverlast • luchtkwaliteit sociale cohesie
Leesvaardigheid	Verslavingspreventie (alcohol, drugs, roken, gamen, gokken)
Maatschappelijke betrokkenheid	Werk
	Taal • laaggeletterdheid • Nederlands als 2e taal taalontwikkeling kinderen
(Omgaan met) psychische problematieken • autisme • depressiviteit • dementie	Sociale vaardigheden • verbeteren van sociale contacten • weerbaarheid zelfvertrouwen
Mensen in kwetsbare situaties • beperkte/geen sociale contacten • echtscheidingen • mensen met een beperking • ouderen • overlijden van naasten • psychische problematiek slechte financiële situatie	

Uit de inventarisatie kwam naar voren dat de preventieactiviteiten gericht zijn op bovenstaande doelgroepen en bovenstaande onderwerpen.

Bijlage II – Mind-map Ontwikkelingen Midden-Limburg West

Dit overzicht is slechts een indicatie en niet bedoeld als een uitputtend overzicht van de ontwikkelingen in de regio. Het is gebaseerd op verschillende bronnen waaronder de Gezondheidsmonitoren van de GGD, de Jaarverslagen van het CJG/AMW en statistieken van de VNG en CBS. De ontwikkelingen zijn, waar mogelijk, *naar eigen inzicht,* ingedeeld op de 6 pijlers van Positieve Gezondheid.

